

ZSELICI ERDŐ

Dél-Dunántúl sajátos megjelenésű, természeti értékekben bővelkedő, mégis kevésbé ismert „zöld szigete” a Zselic.

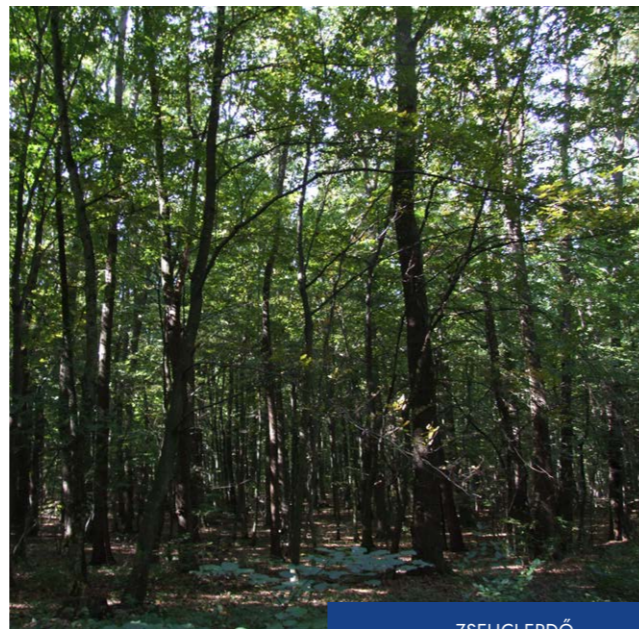
Táj és ember

A Balatontól a Dráváig húzódó „Somogyország” belsejében mintegy 1200 km² kiterjedésű, közel nyolcvan, jellemzően a völgyek aljában meghúzódó települést magába foglaló dombvidék a Zselic. E páratlan szépségű környék nevét egyes források szerint a honfoglalás kori szláv lakoságtól kapta, tőlük ered ugyanis az a „zselod”, makkot jelentő szó, amely az itt őshonos tölgyre és arra utal, hogy egykor jelentős volt itt a makkoltató sertéstartás. E kevésbé ismert tájat elsősorban az erdők teszik vonzóvá, melyet a sajátos klíma és az emiatt kialakult kivételes élővilág tesz egyedülállóvá. A több évezred óta itt élő emberek egykori települései kevés nyomot hagytak maguk után, a természet újra és újra magáévá teszi az elhódított területeket: fák gyökerei szövik át a történelmet. Manapság is megtehetünk több tíz kilométert úgy a fák között, hogy lakott helyet nem találunk. Nem az erdő van Somogyban, hanem Somogy az erdőben. Erre a régi mondásra manapság is ráérezhetünk, ha azokra a régi utakra tévedünk, amiket nem is annyira régen még a híres somogyi betyárok tapostak.

Délnyugat felől a Dráva árteréből, nyugaton a belső-somogyi síkságból kiemelkedő, keleten a Mecsek-hegy-

GÓLYA-VÖLGYI TAVAK

ZSELICI ERDŐ

ségig húzódó dombvidékünk erőteljes szubmediterrán hatásokat tükröző élővilágával tűnik ki. A dombosság északi részének patakjai a Kaposba, míg a déliek a Drávába folynak. Az észak–déli irányú, erősen szabdaltnak a települések jellemzően a völgytalpakon alakultak ki. A délies kitértecsű, enyhe lejtésű lankákon inkább szabálytalan alakú szántókat, míg az északra néző meredekebb oldalakon hatalmas, fákkal borított erdőségeket találhatunk. A napjainkra újraéledő legelők, szőlők, gyümölcsösök elsősorban a falvak körüli domboldalakon és tetőkön, itteni nevükön „hegyekben” találhatóak. Ezek a helyek az utolsó mendekei a mai világunkban egyre inkább keresett, ellenálló, biotermesztésbe is bevonható gyümölcstájfajtáinknak. A „hegyekben” kivezető utak jellemzően gyönyörű löszmélyutak – „horhosok” –, melyek falmagassága gyakran a tíz métert is meghaladja. A patakok völgyei az erdős területeken szűkek, másutt általában szabályozottak, mesterséges tavakkal tarkítottak. A források nagyobb része nyárra sajnos rendszerint elapad, ezért ha gyalogtúrát tervezünk, érdemes ivóvizet vinni magunkkal.

Kelet: Ropoly és térsége

Az 1976 óta védett területet Kaposvártól délre található a dombosság legnagyobb egybefüggő erdőségében. A rajta áthaladó erdészeti feltáróutakon (melyek kerékpárral is jól járhatóak) számos érdekes helyre eljuthatunk. A 67-es útról Kardosfa felé, nyugati irányba leágazó erdészeti úton haladva néhány kilométer megtétele után elérkezünk a ropolyi erdőrezervátumhoz. Itt az ezüst hársas bükkösök szemét gyönyörködtető vastagságú, 35–40 méter magasra is megnövő, hatalmas fáit csodálhatjuk meg. Ittlétüket a szubmediterrán hatású klímának és a viszonylag bőségesen hulló, évente majd 800 mm csapadékmennyiségnek köszönhetik. A délies elterjedésű ezüst hárs hazánkban itt éri el a legjelentősebb állomány nagyságát, itt a legerőteljesebb a növekedése, míg másutt sokkal ritkább, vagy elő sem fordul. A hegyvidékek, középhegységek magasabb régióira jellemző bükkösök zselici előfordulása is egyedülálló, hisz ilyen alacsony tengerszint feletti magasságú dombháton (200–350 m) alig-alig található. Ez a speciális növénytakaró teszi lehetővé több hegyvidékre jellemző állatfaj előfordulását is. Ilyenek a pocsolyákban tavasztól őszig előforduló sárgahasú unka vagy a napsütötte kövekről, fatörzsekről közeledtünkre villámgyorsan

SÁRGAHASÚ UNKA

HOLTFA

menekülő barnás színű fali gyíkok és a fák törzsén, farakások sarangjain júniusban látható havasi cincérek. Az erdőrezervátum háborítatlanságának megőrzése érdekében a terület táblákkal is megjelölt, fokozottan védett részei csak szakvezetővel látogathatók.

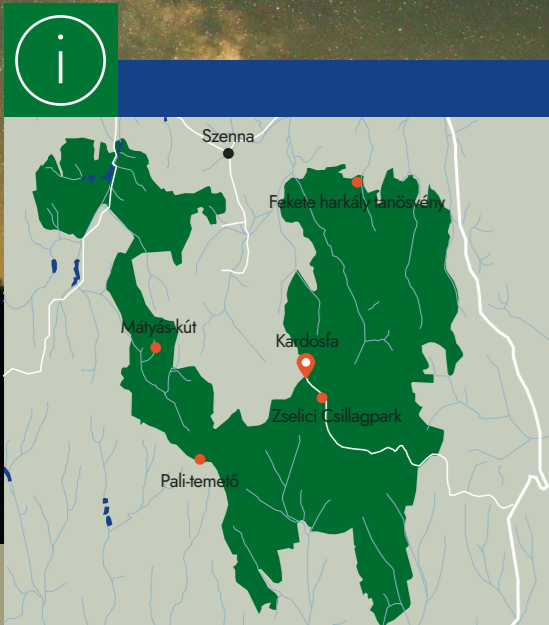
Az úton továbbhaladva hamarosan keresztezzük a kaposvár–szigetvári földutat, melyet a népnyelv a mai napig „betyáros útként” emleget. A Ropolyi völgybe leereszkedve a szolid külsejű Ropolyi kastélynál és a körülötte emlékként meghagyott hatalmas méretű fák alatt elidőzhetünk, pihenhetünk. A valamikori cselédlakások és a háziállatokkal népes istálló környezete az élő pusztá képét sugallja még ma is. Néhány száz éve a Zselic szinte valamennyi völgyében ehhez hasonló épületegyüttesek fogadhatták az erre járó vándort.

A Ropolyi-látványtő mellett kis kitérővel eljuthatunk a hangulatos, erdővel körülvett Dugás-kút nevű forráshoz, bár vize ennek is nyárra gyakran elapad. Az útra visszatérve és a hosszú emelkedőn felkapaszkodva hamarosan elérjük Kardosfapusztát. A valamikori erdőgondnokság épületét a SEFAG Zrt. újjátotta fel, megőrizve az épület patinás jellegét. Amennyiben este is itt időzünk, tanulságos megfigyelni

CSILLAGVIRÁG

a közvilágítási lámpatesteket, melyek fénye egyáltalán nem zavaró. Ezek már annak szellemében készültek, hogy a Zselicben lehessen kialakítani Európa első csillagos égbolt-parkját. Mindegy, hogy melyik irányba távolodunk el a kastélytól, tiszta időben elénk tárul a Magyarországon is csak kevés helyről látható „sötét”, vagyis millió csillaggal tündöklő égboltunk.

Szöveg: Nagy Gábor, Pintér András, Szegvári Zoltán
Fotók: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság fotóarchívuma
Címlapfotó: Völgyi Sándor
Felelős kiadó: Závoczy Szabolcs igazgató
DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Tel.: +36 (72) 517-200
www.ddnp.hu
E-mail: dunadrava@ddnp.hu

Nyomdai előkészítés és nyomtatás: Redboxcom Kft.
Pécs, 2021.

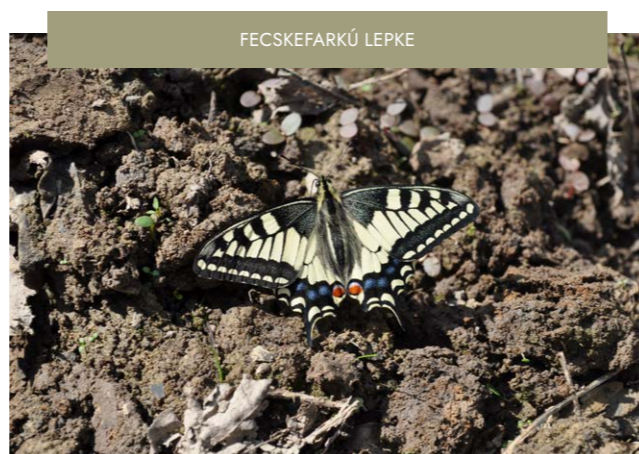
A Zselici Csillagoségbolt-park

A tájvédelmi körzet egyedülálló élővilága mellett arról nevezetes, hogy ez Európa egyik legtermészetesebb éjszakaijával rendelkező területe, ahol a csillagos égbolt látványát a mesterséges világítás szinte alig zavarja. A 2006-ban megindult kezdeményezés után 2009-ben néhány észak amerikai – rendkívül alacsony fényszennyezettségű – táj sorában, Európában elsőként kapta meg a Zselici Tájvédelmi Körzet a nemzetközi csillagoségbolt-park címet. Napjainkra a fényszennyezés miatt a lakott területektől és azok közeléből a csillagos égbolt legtöbb látványossága már szinte teljesen eltűnt. Egyre kevesebb hely található a Földön és Magyarországon is, ahol a sötét éjszakai égbolt természetes állapotában megmaradt – ezek egyike a Zselic. Hogy ez a kedvező állapot hosszabb távon is fenntartható maradjon, a Zselici Tájvédelmi Körzet területén – Európában elsőként – csillagoségbolt-parkot alakított ki számos szervezettel összefogásban a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Magyar Csillagászati Egyesület. A tájvédelmi körzetből felhőmentes, holdtalan éjszakákon szabad szemmel is több ezer csillag látható, derült nyári éjjeleken pedig a Tejút derengése jelent meghatározó látványt.

ÉJSZAKAI TÚRA

A DDNPI és a MCSE olyan túrákat, programokat szervez, melyek során a csillagos égbolt megfigyelése mellett számos érdekességet tudhatnak meg a résztvevők a fényszennyezésről, arról, hogy mi, „hétköznapi” emberek mit tehetünk annak érdekében, hogy mindennapi tevékenységünkkel, a mesterséges világítással minél kevésbé zavarjuk környezetünket. Az élővilág számára a mesterséges világítás rendkívül káros hatású, az éjszakai világosság megzavarja az állatok napi életritmusát, a fényforrások nehezítik a tájékozódásukat, gyakran pusztulásukat okozva – utóbbira jól ismert példa, amikor a rovarok a lámpa körül körbe-körbe repülnek végkimerülésig.

FECSKEFARKÚ LEPKE

Nyugat: A Dennai-erdő és térsége

Az év bármely szakában Kardosfáról kiinduló kirándulásainkat jelzett túraútvonalakon tehetjük meg. A közelben találjuk azt a messziről látszó, magasan a fák fölé emelkedő kilátót, melyre felkapaszkodva tiszta időben akár a Badacsonyt, a Mecsek csúcsait és a szlavóniai Papuk hegységet is láthatjuk. A környékbeli falvakban élők közül is kevesen jártak még a hoteltől néhány kilométerre fellelhető földvár maradványainál. Itt állt Kaposvár első cölöpvára, a Várhegy és a Bencstanya találkozásánál. Kardosfától délnyugati irányba túrázva eljuthatunk a Vitorági-erdőn át

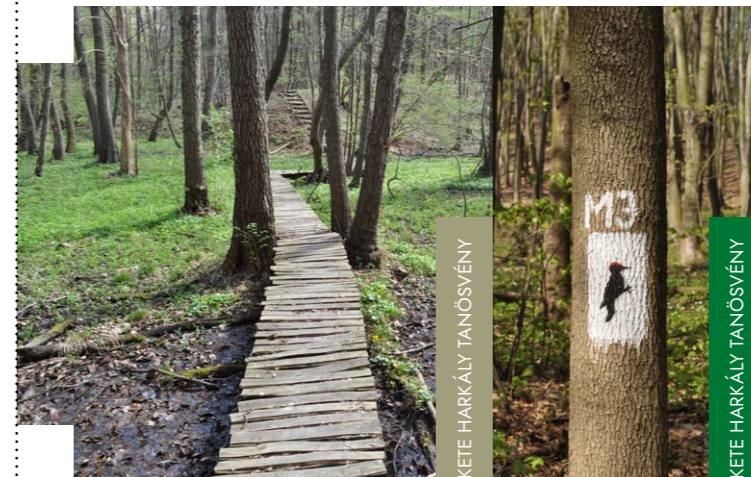
a Pali-temetőig, ahol megtalálhatjuk a legnagyobb zselici „szegénylegény”, Pali betyár sírját. Kicsit tovább haladva eljutunk a visnyeszéplaki ökofaluba, ahonnan tiszta időben a Dráva árteréig is elláthatunk. Éjszaka pedig innen a legszebb a kilátás a déli, csillagos égboltra. Visszatérve a Vitorági-rakodóig, majd onnan utat nyugat felé folytatva, a Dennai-erdő részben felkereshetjük a Mátyás-kutat. Itt a monda szerint Mátyás király megpihent vadászata során. A közeli Feneketlen-kútnál pedig kicsit kényelmesebben elidőzhetünk, pihenhetünk. A környékbeli erdők a legcsodálatosabbak április tájékán. A gyönyörű hóvirágmezőket a berki és bogláros szellőrőzsák és az odvas és ujjas keltikék tarka sokasága szövi át, illatfelhővel csábítva az arra járó kirándulót és nektárra éhes rovar egyaránt. E fenséges látványt később felváltja a méregzöld medvehagymatenger átható, mégis kellemes, étvágygerjesztő illatával. Később, nyár elején, az ezüst hárs virágzásakor is érdemes itt beleszagolni a levegőbe. Ezt a méhészek is jól tudják. Tucatszámra hozzák kaptáraikat ide az ország különböző részéről, hogy az értékes és nagy tömegben gyűjthető ezüsthárs-mézet a zsongó-zengő méhhadakkal összehordassák. A nyár során pedig a lombkoronában monoton pirregő énekes kabócák hangja kíséri sétáink során.

GOMBA A ZSELICI ERDŐBEN

Észak: A fekete harkály az erdőről mesél

A tájvédelmi körzet Kaposvárhoz legközelebb eső, északi részén alakította ki a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság kiemelten környezettudatos, a nemzeti park honlapjáról letölthető vezetőfüzet segítségével bejárható Fekete harkály e-tanösvényét. Az igazgatóság saját vagyongekezelésű erdőterületén létesített, Kaposvár-Töröcske déli határától induló közösségi közlekedéssel is könnyedén megközelíthető Fekete harkály tanösvény az erdei- és vizes (erdei patak menti) életközösséget, a jellemző növény- és állatfajokat, a természetes erdőműködtető folyamatokat és az ezeket leutánzó, folyamatos erdőborítást biztosító, természetközeli erdőgazdálkodást mutatja be. A fekete harkály-ábrákkal, útirányjelző nyilakkal egyértelműsített útvonalon 13 állomás került kialakításra, melyeket fára vagy oszlopra festett számok jelölnek, a tanösvényfüzetben pedig a GPS-koordinátáik is feltüntetésre kerültek. Ezek az állomáshelyeken szövegek, ábrák és fényképek magyarázzák többek között az elegyesség, a többkorúság, a holtfa, az erdőszegély, az idős fák, a mikroélethelyek, a vadállomány sűrűségének szerepét, vagy akár fafajok ismerhetők fel úgy, hogy a törzsükre a monogramjuk került felfestésre.

FEKETE HARKÁLY TANÖSVÉNY

FEKETE HARKÁLY TANÖSVÉNY

Zselici Tájvédelmi Körzet

